Stadskerk Nijmegen (OCP), 10 oktober 2021
Voorganger: Jan van Hooydonk, lekendominicaan

[1e lezing: Deuteronomium 15,1-11] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Elk zevende jaar moet u algemene kwijtschelding verlenen. 2 Dat houdt het volgende in: elke schuldeiser moet iedereen die iets van hem heeft geleend zijn schuld kwijtschelden; hij mag zijn volksgenoot, zijn broeder, niet tot afbetaling dwingen, want de kwijtschelding is afgekondigd in de naam van de HEER. 3 Van een buitenlander mag u wel betaling vorderen, maar wat u van een volksgenoot te goed hebt moet u kwijtschelden. 4 Overigens zal niemand van u in armoede leven, zozeer zal de HEER u zegenen in het land dat hij u in bezit zal geven, 5 tenminste, als u hem gehoorzaamt en de geboden die ik u vandaag voorhoud zorgvuldig naleeft; 6 dan zal de HEER, uw God, u zeker zegenen, zoals hij beloofd heeft. U zult aan veel volken leningen verstrekken, maar zelf hoeft u niet te lenen. U zult over veel volken macht uitoefenen, maar zij niet over u.
7 Zou er in een van de steden in het land dat de HEER, uw God, u zal geven toch iemand uit uw eigen volk gebrek lijden, dan mag dat u niet koud laten. U mag uw hand niet op de zak houden, 8 maar u moet diep in de buidel tasten en hem lenen zo veel als hij nodig heeft. 9 Wees niet zo berekenend om bij uzelf te denken: Het zevende jaar, het jaar van de kwijtschelding, komt eraan – waardoor u zich afsluit voor de ellende van uw volksgenoot en hem met lege handen laat gaan. Als hij dan de HEER zijn nood klaagt om wat u hem hebt aangedaan, zal het u als zonde worden aangerekend. 10 Geef hem dus ruimhartig en zonder spijt, en de HEER, uw God, zal u erom zegenen in alles wat u doet en onderneemt. 11 Armen zullen er altijd zijn bij u. Daarom druk ik u op het hart om vrijgevig te zijn tegenover iedereen in uw land die in armoede leeft of er slecht aan toe is.

[Evangelie: Markus 10, 17-28] (Nieuwe Bijbelvertaling)
17 Toen hij zijn weg vervolgde, kwam er iemand naar hem toe die voor hem op zijn knieën viel en vroeg: ‘Goede meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?’
18 Jezus antwoordde: ‘Waarom noemt u mij goed? Niemand is goed, behalve God. 19 U kent de geboden: pleeg geen moord, pleeg geen overspel, steel niet, leg geen vals getuigenis af, bedrieg niemand, toon eerbied voor uw vader en uw moeder.’ 20 Toen zei de man: ‘Meester, sinds mijn jeugd heb ik me daaraan gehouden.’ 21 Jezus keek hem liefdevol aan en zei tegen hem: ‘Eén ding ontbreekt u: ga naar huis, verkoop alles wat u hebt en geef het geld aan de armen, dan zult u een schat in de hemel bezitten; kom dan terug en volg mij.’ 22 Maar de man werd somber toen hij dit hoorde en ging terneergeslagen weg; hij had namelijk veel bezittingen.
23 Jezus keek de kring rond en zei tegen zijn leerlingen: ‘Wat is het moeilijk voor rijken om het koninkrijk van God binnen te gaan.’ 24 De leerlingen schrokken van zijn woorden. Maar Jezus zei nog eens uitdrukkelijk: ‘Kinderen, wat is het moeilijk om het koninkrijk van God binnen te gaan: 25 het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan.’ 26 Nu waren ze nog meer ontzet, en ze zeiden tegen elkaar: ‘Wie kan er dan nog gered worden?’ 27 Jezus keek

hen aan en zei: ‘Bij mensen is dat onmogelijk, maar niet bij God, want bij God is alles mogelijk.’

[overweging:]

Zusters en broeders,

Afgelopen maandag vierde de kerk het feest van Franciscus van Assisi, de heilige die luistert naar de bijnaam ‘Il Poverello’, ‘armoedzaaier’. De heilige wiens enige geliefde naar eigen zeggen ‘Vrouwe armoede’ was. De heilige over wie verteld wordt dat zijn vader, een rijke lakenkoopman, hem voor de rechter daagde omdat hij diens goederen verkocht en de opbrengst daarvan bestemde voor de armen en voor de herbouw van een kapelletje – een opdracht die Franciscus in een visioen van God had ontvangen.
Het was in de lente van het jaar onzes Heren 1205. In een laatste poging zijn zoon op het rechte pad te krijgen sleepte vader Pietro zijn zoon Francesco – een jongeman nog, 22 of 23 jaar oud - voor de rechter; de rechter stuurde hem door naar de bisschop. De menigte op het marktplein van Assisi hoorde toe hoe de vader zijn zoon aanklaagde. Franciscus gespte daarop zijn geldbuidel af en wierp die voor de voeten van zijn vader neer. Vervolgens ontdeed hij zich van zijn fraaie kleding die door zijn vader betaald was. Naakt wendde hij zich af van zijn aardse vader en wijdde hij zich toe aan zijn hemelse vader. “Nu kan ik werkelijk zeggen: Onze vader in de hemel”, zo motiveerde Franciscus zijn optreden. Waarna de bisschop de naakte jongeman zijn eigen mantel omhing.
Acht eeuwen later kunnen we vaststellen dat Franciscus van Assisi onder christenen meer bewonderaars dan navolgers heeft gekregen.

Acht eeuwen duurde het dan ook eer een paus ervoor koos om de naam Franciscus aan te nemen. “De kerk moet zich ontkleden”, zei paus Franciscus in 2013 tijdens een bezoek aan Assisi. In navolging van zijn heilige naamgenoot wil paus Franciscus de kerk bekeren tot de armen. Dat blijkt ook uit het document dat hij een jaar geleden, wederom in Assisi, het licht deed zien. ‘Fratelli Tutti’ luidt de naam van deze encycliek – in het Nederlands: ‘allen zusters en broeders’. Paus Franciscus beschouwt in deze encycliek de enorme politieke, sociale en economische problemen van de hedendaagse wereld in het licht van het Evangelie en de christelijke traditie. Die problemen kunnen alleen maar opgelost worden wanneer we een wereld vestigen die gekenmerkt wordt door wat de paus noemt ‘sociale vriendschap’.
‘Fratelli Tutti’ bevat enkele indringende paragrafen over eigendom en privébezit. “De wereld is van iedereen, omdat we allemaal met dezelfde waardigheid op deze aarde geboren zijn”, schrijft Franciscus. De paus ontkent niet het recht op privébezit, maar relativeert dit recht wel. Hij schrijft: “Het recht op privé-eigendom gaat altijd gepaard met het primaire en voorafgaande principe van de ondergeschiktheid van alle privé-eigendom aan de universele bestemming van de aardse goederen, en bijgevolg het recht van iedereen op het gebruik ervan.”
Ook voor paus Franciscus geldt, zo komt het me voor, dat hij in de wereld meer bewonderaars dan navolgers heeft.

Het evangelie van vandaag vertelt ons over een rijke man die aan Jezus vraagt wat hij moet doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven. Wellicht is dat ook onze vraag: hoe krijgen we deel aan een leven dat eeuwigheidswaarde heeft? De rijke man uit het Evangelie kan er prat op gaan dat hij zich houdt aan de Tien Geboden. Hopelijk proberen wij dat ook. Maar helaas voor hem – en helaas voor ons – het leven volgens de Tien Woorden blijkt niet voldoende te zijn. "Dat ene ontbreekt er bij u: Ga heen, verkoop uw gehele bezit, geef het geld aan mensen die arm zijn – en een schat wordt gij rijk in de hemel. Kom dán bij mij en word mijn volgeling", krijgt deze man – en krijgen ook wij dus – van Jezus te horen.
"Dat ene ontbreekt u." 'Dat ene' dus, dat beslissende ding… Wat Jezus eigenlijk zegt tot deze man, is: 'de geboden onderhouden en dan als beloning deel krijgen aan het Rijk Gods? U denkt nog altijd als een rijk man, gewend als u bent om alles naar uw hand te kunnen zetten. Maar een leven dat eeuwigheidswaarde heeft, is niet te koop, is niet de beloning voor uw deugdzaamheid. Geef eerst alles wat u bezit aan de armen, dan praten we daarna met elkaar verder'… De rijke ging na deze woorden van Jezus verdrietig naar huis, zo zegt het Evangelie, "want hij was zeer vermogend".

Rijkdom, privébezit, op zich lijkt daar niets mis mee te zijn, ware het niet dat rijkdom van de een veelal samengaat met armoede van de ander. Nederland is een rijk land. Ten koste van wie? Meer dan een miljoen Nederlanders leven onder de armoedegrens. Meer dan veertigduizend dak- en thuislozen telt ons land. Hoe komt dat? De armoede van de een is niet los te zien van de rijkdom van de ander. Armoede is niet los te zien van economische en maatschappelijke structuren die de rijken – rijke landen, welgestelde burgers – bevoordelen boven arme landen en arme burgers. 'Armoede is onrecht', onder die titel voerde de Raad van Kerken lange tijd actie tegen de armoede in Nederland. Je hoort er helaas weinig meer over.

Maar laten we het niet alleen over economie, politiek en maatschappelijke structuren hebben. Economie, politiek en structuren zijn immers het resultaat van menselijk handelen. Ieder van ons speelt daarin zijn en haar eigen rol. Die rol wordt mede bepaald door het beeld dat we van onszelf hebben. De vraag die het evangelie ons stelt, is dus ook: hoe zien we onze eigen rol, hoe staan we in het leven, wat is ons zelfbeeld? Het zelfbeeld van de rijke uit het Evangelie is dat van iemand die meent dat hijzelf het hele leven naar zijn hand kan zetten. Dat zelfbeeld kan een mens niet langer volhouden wanneer hij alles wat hij heeft weggeeft. De rijke die heel zijn bezit aan de armen geeft, is van dan af immers zelf ook een arme. Eenmaal arm geworden zal hij gaan ervaren dat niet hijzelf als mens zijn leven maakt, maar dat wij als mensen leven in afhankelijkheid van elkaar, dat we zijn aangewezen op het mededogen en de welwillendheid van anderen.
Het evangelie nodigt ons uit om ons te ontdoen van onze bezitsdrang, om – ontkleed zoals Franciscus – als mens weerloos en kwetsbaar en zo God te ontmoeten. Het evangelie nodig ons uit tot solidariteit. Willen we dat alles ook? Past dit bij ons zelfbeeld, is dit onze spiritualiteit? Of zitten we daarvoor nog te veel vast aan ons bezit en ons ego?

Johannes Chrysostomos, een kerkvader uit de vierde eeuw, zei in een preek het volgende: “Wilt u het lichaam van Christus eren? Negeer hem dan niet als hij naakt is. Bewijs hem in zijde gekleed geen eer in de tempel, om hem daarna weer buiten staand te negeren, waar hij het koud heeft en slecht gekleed is. Hij die zegt: ‘Dit is mijn lichaam’ is dezelfde die zegt: ‘Je zag dat ik hongerig was en je hebt mij geen eten gegeven’, en ‘Wat u voor de geringste van mijn broeders heeft gedaan, heeft U ook voor mij gedaan’.”
De woorden uit de Schrift die wij zojuist hoorden, het Brood dat wij zo dadelijk zullen delen: zij kunnen voor ons niet zonder gevolgen blijven. Mogen zij ons voeren naar een leven dat eeuwigheidswaarde heeft.
Amen.

Jan van Hooydonk, jan.van.hooydonk@chello.nl